

Hry pro děti s autismem

Zpracovala: Adéla Kučová

studentka PdF MU, dobrovolník Mise naděje, z.s. (www.misenadeje.cz)

Stručný úvod:

Oblasti postižení

- verbální a neverbální komunikace
- sociální interakce
- stále se opakující (repetitivní) vzorce chování a úzký okruh zájmů

Kombinace postižení v těchto oblastech tvoří základ problémů rozvoje komunikačních dovedností u dětí s autismem. Někdy je však můžeme využít ve svůj prospěch – např. extrémní zájem o určité věci – silná motivace – dochází ke komunikaci.

SMYSLOVÉ PREFERENCE VAŠEHO DÍTĚTE

Pět hlavních smyslů + proprioreceptivní a vestibulární smysly, které zprostředkují informace o našem pohybu, rychlosti pohybu, tlaku nebo místě, kde se nacházíme. Někteří lidé s autismem mají se zpracováním smyslových podnětů potíže, jsou buď **hypocitliví**, nebo **hypercitliví**, což má velký dopad na jejich aktivitu a na ovládání jejich chování.

Hypercitlivé děti stresují určité zvuky, vadí jim velký hluk, jsou citlivé na ostré světlo nebo na určité barvy, mají odpor k některým chutím či vůním, bojí se výšek nebo chůze po nerovném povrchu, nesnáší na kůži doteky určitých materiálů, snadno se polekají, je pro ně nepříjemná blízkost lidí.

Hypocitlivé děti nereagují na hlasitý či nečekaný zvuk, mají vysoký práh bolesti, neuvědomují si lidi a věci kolem sebe, nereagují na ostré světlo a horké předměty.

HROU VYTVÁŘÍME PŘÍLEŽITOSTI KE KOMUNIKACI BĚHEM CELÉHO DNE

Je velmi důležité znát **úroveň komunikačních schopností** vašeho dítěte a vědět, jak mu pomáhat. Také byste měli pravidelně hovořit s logopedem a učitelem, abyste případné problémy mohli řešit společně.

Způsoby, jak vytvářet příležitosti k procvičování komunikačních dovedností:

1) **mimo dosah** – dítě se rádo dívá na film, položte proto DVD výš, než dosáhne - musí na něj ukázat nebo použít obrázek či vyjádřit své přání slovy

2) **krabice a nádoby** – ovoce, které má dítě rádo dejte do krabice z umělé hmoty s pevným víkem- bude nuceno požádat o pomoc

3) **jeden chybí** – při oblékání záměrně nepřipravte jednu součást oblečení - dítě zjistí, že mu něco chybí a bude muset o chybějící prvek požádat

4) nabídněte dítěti **neoblíbenou věc**, aby muselo říct „ne“ - fazole, DVD – nebaví...

5) **tvořivá „hloupost“** (záměrné chyby) – předstírejte, že něco nevíte, nebo „náhodou“ udělejte chybu - např.obutí dětských bot, odemykání dvěří tužkou a držet v druhé klíče.

6) **možnost výběru** – místo obvyklého nápoje (jablečný džus), řekněte dítěti: Chceš džus nebo kakao?

MOTIVUJ MĚ JÍDLEM

Při jídle a vaření je možné vytvořit spoustu výborných komunikačních příležitostí. Při jeho přípravě můžete naučit dítě plnit **několikastupňové pokyny**. Nejprve požádáte

o přinesení chleba, poté pomazánky, talíře apod. Obraťte také role, kdy budete přinášet jídlo vy a dítě říkat které.

Dítě také musí vyjádřit, co **chce/nechce**. V každé ruce držíte jiné ovoce – ukáže/řekne jaké chce. Můžete využít také **zásobník kartiček (PECS = výměna obrázku za pamlsek)**.

Jídlo můžete využít i v rozvoji sociálních dovedností, například učit dítě o sdělení **svého názoru** s ostatními, může **hodnotit** jídlo, ptát se ostatních jak jim chutná atd.

Řada dětí s autismem má averzi k některým potravinám. I přesto nenabízíme pořád stejnou škálu potravin. Rozhodně však nevyvíjíme žádný tlak či nucení.

chléb a toust

- **tvary** – vykrajování, skládání do obrázků (na čtverec položíte trojúhelník = domeček)
- **toust s obličejem** – ozdobit (sýr, mrkev, okurka, rajče, čokoláda, marmeláda)
- **jenga** – věž z toustů – vytahovat po jednom, aby věž nespadla

velký a malý

- **pečení malých a velkých kousků pečiva** – jaká chce?, ať dá na talíř jen malé/velké
- **příbory a nádobí** – nabízejte dítěti nesprávné velikosti příborů – na polévku kávovou lžičku, nevhodné talíře a hrníčky
- **množství** – přehnaně malé/velké – dělájte popletu – chce trochu džusu, nalijte extrémně málo, velká porce špaget, dejte před něj celý hrnec

kuchyňské potřeby + hry s potravinami

- **brčka + vidličky** – tvořit obrázky
- **hádání pamlsků** – sáček, kam ukryjete jídlo, nechte dítě, aby si pamlsky ohmatalo, aniž se do sáčku podívá (napovídat popisem pamlsku – uhodnout)

Vaření

Pamatujte si, že je v pořádku, jestli vařením vznikne **nepořádek**, jež uklidíte po skončení činnosti. Pokuste se povzbudit dítě, aby vám s úklidem **pomohlo**. Podstatné je to, že jde o činnost, která je pro dítě **přitažlivá a motivující**. Dobré je také závěrečný výsledek **ochutnat**.

- vytvoření **zmrzlinového poháru** dle vlastní chuti
- **příprava těsta** – co má dítě do těsta přidat, těsto v prášku (olej, voda)
- **minipizza** – vytvořte těsto, připravte různé ingredience – dítě si samo vybere

MOTIVUJ MĚ HRAČKAMI

Měly by to být takové hračky, se kterými **potřebují děti často pomoc**. Jedná se například o tahací autíčka, hračky na klíček, nafukovací balonky...

Abyste udrželi zájem o tyto hračky, doporučuji **uložit je mimo dosah dítěte**.

Nebude-li k nim mít volný přístup, **neomrzí** ho tak snadno. Naučí se, že některé hračky využíváme jen při **určitých příležitostech** a zájem o ně potrvá déle.

Tyto hračky můžete také použít jako **odměnu či motivaci**, když potřebujete, aby dítě **ukončilo nějakou oblíbenou činnost**, například dovádění v parku.

Je výhodné dovolit dítěti, aby si vybralo, kterou hračku **chce nejdříve**. Po chvíli, když s hračkou dovádí, můžete ho povzbuzovat ke komunikaci tím, že mu ztížíte možnost dostat další hračku nebo začít novou zábavnou hru.

Můžete také učit dítě pojmy **chci a nechci** tím, že mu sestavíte pomocí obrázku větu: „Chci balónek.“ Můžete je také učit termíny **nahoru a dolů** (kam má autíčko jet?).

bublifuk

- **chyť bublinu** – sleduje, hraje si s nimi, reaguje na ně
- **malé a velké** – pokud foukáme pomalu a jemně, jsou bubliny větší a naopak – můžeme se tedy zeptat, jak velkou bublinu dítě v daný okamžik chce
- **bubliny, kam se podíváš** – dítě si může vybrat, kam chce bubliny foukat
- **bublinový volejbal**
- **nahoru a dolů** – foukenete nahoru a řeknete: „Bublina letí nahoru.“
- **počítání bublin**

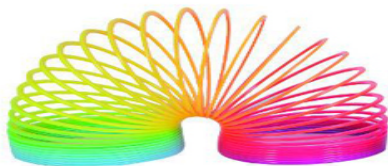
balonky

- děti s autismem mají buď balonky **velmi rády**, nebo je **nesnáší**, bojí se jich. Je však dobré, by se s nimi **i přes jejich odpor seznámili**, jelikož je mohou poté vidět na dětských oslavách apod.
- **nafukování** – ještě více/méně, velký nádech/malý – může si určovat dítě samo
- **nejenom vzduch** – balonky lze vyplnit rýží, těstovinami, kuličkami atd. - rozvoj jemné motoriky
- **gumové rukavice** – můžete místo balonku nafukovat rukavice (šimrání)
- **balonek – človíček** – namalujte na balonky různé obličeje – ptát na různé části obličeje, povzbuzujte ho, aby si samo vyžádalo, jaké barvy chce (můžete také vytvořit vlasy pomocí vlny)

chodící spirály

- výhodou i nevýhodou je časté zamotání - dítě může být sice zklamané, ale pozná, že si s některými hračkami nelze hrát hned a může ho to také povzbudit k pomoci s rozmotáním

- schody

míče

- kutálení
- schovaný míč
- míčky se suchým zipem a rukavice
- pinpongové míčky – popohánění foukáním, mísa s vodou – lovit pomocí cedníku, držet pod vodou ve vaně a pak pustit nahoru
- míčky s různým povrchem, svítící míče

(pozor na vdechnutí příliš malého míčku!!!)

autíčka

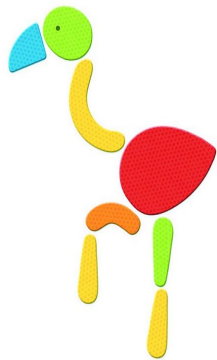
- natahovací autíčka – rozvoj komunikačních příležitostí – natáhnete je a pak odpočítáte: „Připravít, pozor, teď.“ Můžete závodit, kdo dojedá dál, naučit slovo *stop*
- hledání autíček
- rampa pro auta – postavit rampu z různých věcí, co máte doma – tácky, kousky dřeva
- rovnání do řady
- autíčka s dálkovým ovládáním

hračky na klíček

- počítání počtu otáček – dítě určí, kolikrát máte klíčkem otočit - po každém otočení můžete vyčkat, až dítě požádá o další otočku
- nejdříve popiš, pak natahuj – pokud dítě umí popisovat věci, určitá slovesa a přídavná jména pak postavte několik natahovacích hraček vedle sebe do

řady a řekněte dítěti, aby uvedlo pár vlastností té hračky, kterou chce, abyste natáhli

- **závody hraček**

- magnetické hračky**

- ptáte se dítěte, jaký obrázek chce vytvořit nebo s jakým tvarem si chce hrát

- můžete také na papír nakreslit různé tvary či obrázky a dítě pak hledá a přikládá vhodné magnety na předlohu

- **magnetické hůlky a udičky** – zakoupíte v hračkářství, udičku si můžete vyrobit doma

- uvážete provázek na kousek dřívka válcovitého tvaru a na dřívko připevníte magnet
- s hůlkou či udičkou se můžete procházet po bytě a hledat, co se na ni přichytí
- k zajímavé hře lze použít kartičky vystříhané z katalogu, na které připnete kancelářskou svorku - pak můžete lovit různé obrázky
- hra učí dítěte pojmenovat a popisovat ulovené předměty
- **magnetická písmena a číslice** - tvorba nápisů na lednici

rotující hračky

- **rozdílný povrch** – jestliže roztočíte káču na rozdílných površích, bude vydávat odlišné zvuky a vytvářet různé obrazce (posypete táč moukou)
- **helikoptéry** – dítě odpočítává start nebo určuje, kam má helikoptéra letět – nové pojmy **zmáčknout (vypínač), tahat (provázek)**

vibrující hračky

- **části těla** – přikládáme dítěti na tělo – popisovat, kde hračka je/dítě říká, kam jí chce položit

MOTIVUJ MĚ SPOLEČENSKOU HROU

Děti s autismem mají často **potíže se sociálními vztahy** s dospělými a ostatními dětmi, proto je velmi důležité neustále vytvářet příležitosti, při kterých se děti učí komunikovat s jinými.

Je pravděpodobné, že některé dovednosti budete muset s dítětem **procvičit**, než do hry zapojíte ostatní děti. Například pokud chcete hrát hru „Podej mi míček“, pak začněte tím, že posadíte do kruhu **několik plyšových medvědů a panenek** a procvičujete podávání míčku tak dlouho, dokud hraje hudba.

hudební hračky

- vlastní nástroje – čočka v prázdné plastové láhvi, připevnění láhve na tyč, obrácené plastové nádoby jako bubny, víka od hrnců jako činely
- nástroje mějte uložené v krabici a vytahujte je pouze na hodinu „hudební výchovy“

pohybové hry

- **hry na honěnou** – ten, kdo bude honit, musí nejdříve napočítat do deseti a až pak vyběhnout/na svůj oblek a oblek dítěte uvážete vlně stuhy a snažíte se při honění stuhy stáhnout
- **závody v běhu**
- **tleskání, plácání** – v určitém rytmu, napodobování, komentování (táta tleská), dupání
- **želví závody** – skořápky z vlašských ořechů, papír, pastelky, lepidlo, gumičku, sirku – na skořápku nelepte nohy, hlavu a ocásek, kolem skořápky dejte dvojité gumičku, zamotejte do ní kousek zápalky – když ji opatrně postavíte, poskočí dopředu
- **mlsná myš** – na zemi vyznačte kruh o průměru max.dva metry, do něhož umístíte hlídané předměty (šišky) – dospělý se postaví na kraj kruhu (nesmí dovnitř), dítě se snaží předměty z kruhu „uloupit“
- **živé zrcadlo** – dospělý předvádí pohyby a dítě je napodobuje – rozvoj fantazie, koncentrace, napodobování, humoru
- **spící obr** – dospělý představuje spícího obra, kterého se dítě pokouší probudit... najednou se obr probudí a dítě musí honem utéct do bezpečí

hry na schovávanou

- **hry na schovávanou ve dvojicích**
- **hledání hraček**

- hledání pokladu
- hledání podle barev nebo znaků

zábava s látkou

- **padák** – prostěradlo – umísťování balonků, kuliček na povrch, kde budou poskakovat
- dva lidé drží konce padáku a dítě bude probíhat pod ním
- **houpání a klouzání** – kus látky (2x1m) – dva lidé drží konce látky, dítě si lehne, dospělí látku zvednou a pohybují s ní ze strany na stranu
 - sáně – taháte dítě sedící na kusu látky po místnosti
- **šály a šátky** – zpívat – Co budeme dělat s tímto šátkem? Co uděláme nejdřív? Dej si ho na hlavu a foukej... Dej si ho přes oči a řekni bú... Zatoč s ním ve vzduchu a chyt' ho

společenské hry

- **oblékačí hra** – nejprve naplňte velkou krabici různými částmi oblečení, pak se poseďte do kruhu se členy rodiny či dalšími dětmi, pusťte hudbu a posílejte krabici kolem dokola, když hudba přestane hrát, pak ten, kdo drží krabici, si musí poslepu vytáhnout nějakou věc z krabice a obléci si ji
- **co se změnilo** – oblékačí hru můžete obohatit o moment hádání a překvapení, kdy jde dítě za dveře a vy si obléknete nějaký kus oděvu, například svetr nebo čepici, dítě musí poznat a pojmenovat, co se na vás změnilo
- **co si myslím** – myslím si věc, která je velká, má dveře, jsou v ní věci, které si bereš na sebe, když jdeš ven...
- **vyfoť mě** – vyzvěte dítě, aby dělalo „legrační obličej“, zajímavé pohyby či aby pózovalo a přitom fotografujte – pak si fotografie prohlížejte
- **kimova hra** – na táč dejte různé věci, hračky, předměty domácnosti apod., ukažte táč s předměty dítěti a řekněte mu, aby si zapamatovalo co nejvíce prvků, pak táč přikryjte a dítě bude mít za úkol vyjmenovat co nejvíc věcí, které vidělo
- **hmatová poznávačka** – připravte si několik předmětů, jež dítě dobře zná, nechte ho, aby si je dobře ohmatalo a pak mu nasadte na ruce rukavice – vložte mu do ruky jeden předmět, dítě musí poznat, který předmět drží v ruce
- **co se místnosti změnilo**
- **závody peříček** – foukání přes stůl, foukání přes brčko...

hry na špiony

- **rozřihaný obrázek** – budete potřebovat dva páry obrázků, které nemají moc detailů a nejsou si moc podobné – dva obrázky rozstříhejte na pět až sedm kousků a dva položte na zem, díly obrázků pak rozmístěte po místnosti – dítě bude hledat správné díly jednotlivých obrázků a nakonec je poskládá

zpívání

- **tabulka k výběrů písní**
- **na ozvěnu** – pomocí ozvučných dřívěk nebo obyčejných dřevěných vařeček vyťukejte jednoduchý rytmus – dítě by ho po vás mělo zopakovat
- **hádání písniček**

MOTIVUJ MĚ HROU VENKU

Při venkovních hrách můžete využít většího prostoru, ale na druhou stranu tento prostor bývá také hlučnější a chaotičtější. Být venku **neznamená jen pobyt na zahradě**. Dítě možná uvítá návštěvu různých dětských hřišť, sportovních stadionů či parků.

Venkovních her se často účastní **jiní lidé**, což je vítaná příležitost k **rozvoji sociálních dovedností**.

Pobyt venku nabízí všemu dítěti možnost proběhnout se, být aktivní a vydat spoustu energie. Je výhodné zavést **pravidelné venkovní aktivity**.

hry v zahradě

- **dělostřelba** – udělejte si z papíru několik koulí, házejte si je proti sobě a snažte se, aby se koule srazily, můžete je také poschovávat a kdo jich najde více, má větší šanci trefit se na cíl (strom)
- **fábory** – uvažte pentli, fábor nebo stuhu na hůlku, můžete jimi vířit a vytvářet různé obrazce
- **fáborková stopa** – v zahradě rozvěste barevné fáborky, dítě pak podle těchto značení projde celou dráhu
 - pokud dítě dobře rozpozná barvy, můžete hru ztížit tím, že rozvěsíte fáborky dvou barev – dítě se ale musí řídit pouze jednou, kterou jste mu řekli nebo ukázali

- přenášení míčku na lžici
- překážková dráha
- zalévání květin

hry na cesty

- kolo, auto, motorka – při jízdě autem sledujte provoz na silnici, domluvte se, který dopravní prostředek budeme hledat a za každé spatřené kolo (auto, motorku...) hráč získá bod

vybavení hřišť a hračky

- švihadlo – tradiční skákání, skákání doprovázené zpíváním či počítáním, smýkání švihadla po zemi – jedovatý had, kterého musí dítě přeskočit nebo mu utéct
- hod do košíku
- tenis a šňůra na prádlo – dejte tenisový míček do staré punčochy a uvažte jí na strom nebo na prádelní šňůru, dítě do ní může pinkat tenisovou raketou, baseballovou pálkou..
- velké gymnastické míče – kutálení, házení, kuželky

hry v písku a sněhu

- hrady
- psaní a kreslení
- schovávání v písku

MOTIVUJ MĚ DOMA I VE ŠKOLE

Pravděpodobně nebudete muset nakupovat nově věci, stačí se zamyslet a využít ty staré jiným způsobem, který bude vaše dítě motivovat ke hře a komunikaci. Obměna hraček je výborný způsob, jak udržet motivaci dítěte doma i ve škole. Nenechávejte hračky a věci, s nimiž si dítě hraje, jen tak se povalovat, ale některé schovejte a po čase je zase dejte dítěti ke hře.

Pan brambora a paní

bramborová (firma Haspro)

UŽITEČNÉ WEBOVÉ STRÁNKY PRO NÁKUPY HRAČEK ON-LINE

www.abilitations.com

www.bakerross.co.uk

www.ebay.com a www.ebay.co.uk

www.edenglow.co.uk (blikající, točící, svítící hračky)

www.glotime.co.uk (mazlavé, strašidelné, otáčivé, svítící hračky)

www.hawkin.com

www.integrationscatalog.com

www.jesters.com

www.ideallearning.com

www.officeplayground.com

www.sensetoys.com

www.specialneedstoys.com

www.thenoveltywarehouse.com

www.tts-group.co.uk

UŽITEČNÉ WEBOVÉ STRÁNKY PRO TVOŘIVÉ MYŠLENÍ A TVOŘIVÉ ČINNOSTI

www.amazingmoms.com

www.bbc.co.uk/children

www.crick.co.uk

www.dotolearn.com

www.kneebounce.com

www.mbd2.com
www.mudcat.org/kids
www.oneswitch.org.uk
www.pbskids.org/zoom
www.preschoolrainbow.org
www.primarygames.com
www.thehappyscientist.com

Zpracováno na základě knihy Simone Griffi a Dianne Sandler "300 her pro děti s autismem - Rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností".

Prohlášení:

Autor tohoto článku si nijak nenárokuje autorská práva k ničemu v něm uvedenému. Tento článek není lékařskou radou ani lékařskou pomocí, je určen výhradně k informačním a vzdělávacím účelům a má nekomerční povahu.